

Мінь Шаовей,

аспірантка,

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Стаття присвячена обґрунтуванню методики формування рефлексивних умінь майбутніх учителів музики. Висвітлено методологічні підходи і принципи, на основі яких обґрунтовано педагогічні умови формування рефлексивних умінь студентів у процесі фортепіанної підготовки в педагогічних університетах. Визначено етапи формування рефлексивних умінь майбутніх учителів музики, в процесі яких реалізуються кластери інноваційних та модифікованих методів, що забезпечують зростання показників рефлексивних умінь у майбутніх фахівців.

Ключові слова: рефлексивні вміння, актуалізаційний етап, пропедевтичний етап, інтерактивний етап, дослідницький етап.

Інтенсивні соціокультурні зміни, якими позначено розвиток сучасного суспільства, вимагають від освітньої системи невинних трансформацій та оновлення. Система професійної підготовки майбутніх учителів має постійно знаходити шляхи пристосовування до нових умов функціонування людства, забезпечуючи вчасну модернізацію методів і технологій навчання, здатних акцентувати увагу на особистості – суб'єкті саморозвитку і самоусвідомлення. Комплексні знання про людину, її внутрішній світ, детермінанти її розвитку складають основу фахової підготовки майбутнього вчителя, що дає йому можливість переважаючи своє уявлення щодо професійного іміджу педагога: трансформувати менторську позицію транслятора знань на творчо-рефлексивну позицію тьютора, здатного надихати учня на самостійне пізнання себе і дійсності, усвідомлений пошук власної стратегії саморозвитку.

Такі оновлення, зокрема в контексті діяльності вчителя музики, вимагають від фахівця розвинутих рефлексивних умінь, адже символічно-інтонаційна природа музичного мистецтва передбачає необхідність сприймати і обробляти інформацію, яка надходить невербально, через сигнали, почуття, специфічні непрямі символи. Прочитання і адекватне декодування такої інформації (в процесі спілкування з мистецтвом і через мистецтво з учнями, а також здійснення аутокомунікації через сприйняття і інтерпретацію музичного твору) вимагає від особистості розуміння, передусім, власного внутрішнього світу, почуттів, емоцій, що можуть забезпечити сформовані рефлексивні вміння особистості.

Наукова категорія «рефлексія» привертала увагу вчених і дослідників у галузі філософських, психологічних та педагогічних досліджень. Розмежування рефлексії, як акту пізнання, невідривного від існування людини, за цими сферами носить, певною мірою, умовний характер, пояснюючи багатозначність самої дефініції. Рефлексія вивчається, зокрема, як етап творчого акту, який допомагає переосмисленню людиною образів і явищ та генеруванню, в результаті, нових психічних утворень пов'язаних з творчим

саморозвитком [7]. В контексті діяльності педагога рефлексія входить до групи перцептивних професійних здібностей і характеризується як професійно-значуща якість учителя [4], яка пов'язується з професійною самосвідомістю вчителем себе як суб'єкта педагогічної діяльності [3]. Дж. Дьюї в якості одного із завдань педагогіки визначав розвиток «рефлекторного мислення», яке ґрунтується на роздумах про факти, аналіз їх достовірності, пошук виходу із сумнівних ситуацій [1].

В галузі мистецтва вагомий внесок у дослідження рефлексії здійснила Г. Падалка, яка наголошувала, що «мистецька рефлексія» – це процес усвідомлення власного психічного стану в зіставленні зі змістом твору мистецтва, співставлення об'єктивного образного наповнення твору мистецтва з результатами власного самоаналізу [5]. І. Парфентьева визначила мистецьку рефлексію одним з основних компонентів підготовки учителя музики, підкреслюючи, що рефлексія є особистісною властивістю людини, яка має змогу проявлятися в різних видах діяльності і вимагає сформованої мотиваційної сфери [6]. Зважаючи на те, що рефлексія знаходить прояв в усіх видах активності, що складають фахову діяльність учителя музики, розвиток рефлексивних умінь має відбуватися на основі всіх видів діяльності. Вказується, що рефлексія розвивається під час музичного сприймання, виконання, музично-педагогічної творчості, в процесі формування самосвідомості, за рахунок отримання зворотного зв'язку [8]. Крім того, професійна рефлексія учителя музики розглядається як психологічний механізм саморозвитку, який дозволяє фахівцю виходити за рамки професії і займати аналітичну позицію, що необхідно в умовах духовно і культурно орієнтованої діяльності вчителя музичного мистецтва [2; 9].

В контексті нашого дослідження розглядаємо рефлексивні як особистісно-фахове метаутворення, що виявляється в усвідомленому володінні способами самодослідження, самоаналізу, корекції і прогнозування результатів, та забезпечує

успішність фортепіанної підготовки майбутнього вчителя музики. Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми і узагальнення результатів констатувального етапу експерименту довів актуальність розробки методики формування рефлексивних умінь учителя музики, що дозволяє визначити **мету** цієї статті: обґрунтувати методику формування рефлексивних умінь майбутніх учителів музики в процесі фортепіанної підготовки.

Методика формування рефлексивних умінь майбутніх учителів музики спрямована на ефективний розвиток усіх компонентів досліджуваного феномена, а саме: аналітично-ідентифікаційного, емоційно-регулятивного, інтерпретаційно-парадигмального і корекційно-стратегічного. На основі теоретичного узагальнення психолого-педагогічних досліджень було визначено, що кожний зі структурних компонентів поєднує певні вміння, які в комплексі складають феномен рефлексивних умінь учителя музики. Так, до першого компонента віднесено вміння здійснювати моніторинг власного особистісного, музикознавського і виконавського досвіду, необхідних для прочитання, розкодування, осмислення та інтерпретації змістовно-образного наповнення твору; вміння здійснювати критичний самоаналіз побудованої індивідуальної виконавської концепції в авторсько-стильовому контексті; вміння критично аналізувати (оцінювати) ефективність педагогічної ідентифікації мистецько-педагогічної вербалізації образного змісту твору як стимулюючої перцептивної настанови на художню комунікацію учнів з музичними творами.

Другий, емоційно-регулятивний компонент, на нашу думку, поєднує вміння здійснювати моніторинг власного емоційного стану, його відповідності до емоційно-образного змісту музичного твору в процесі його виконання; вмінням аналізувати ефективність вербальної і невербальної експресії в процесі художньо-педагогічної взаємодії як засобу створення необхідного емоційного тла в аудиторії, вмінням оцінювати ефективність педагогічного впливу через отримання зворотного зв'язку від аудиторії в процесі виконавської та художньо-вербальної інтерпретації музичного твору.

Наступний компонент (інтерпретаційно-парадигмальний) ґрунтується на вмінні діагностувати недоліки власної виконавської інтерпретації музичного твору на основі виникнення когнітивного дисонансу; вмінні здійснювати моніторинг рівня підготовленості і потреб аудиторії, аналізувати ступінь відповідності власного педагогічного впливу в процесі художньої комунікації через твори музичного мистецтва; вмінні актуалізувати необхідний індивідуальний мистецький досвід у результаті критичного аналізу власних педагогічних дій в умовах динамічності та варіативності процесу взаємодії з музичним мистецтвом.

Останній, корекційно-стратегічний компонент, пов'язується з вмінням знаходити доцільні прийоми і методи вдосконалення художньо-виконавської

інтерпретації музичного твору за допомогою цілеспрямованої модифікації наявного фахового досвіду; вмінням ефективно здійснювати проектно-корекційні дії на основі здійсненого самомоніторингу в процесі комунікативної або інтерпретаційної фахової діяльності в режимі реального часу; вмінням будувати індивідуальну рефлексивну стратегію фахового самовдосконалення в процесі фортепіанної підготовки.

Розвиток і формування всіх вищевикладених структурних компонентів рефлексивних умінь вимагають спеціально розробленого педагогічного впливу в рамках фортепіанної підготовки майбутніх учителів музики. Такий вплив вважаємо доцільним будувати на основі теоретико-методологічних засад акме-стратегічного, аксіологічного, феноменологічного, герменевтичного і комунікативного наукових підходів. Акме-стратегічний підхід допомагає розглядати в комплексі шляхи розвитку рефлексивних умінь майбутніх учителів музики, поєднуючи їх в індивідуальну стратегію фахового становлення, суб'єктом якої майбутній фахівець себе усвідомлює. Аксіологічний підхід спрямовує освітній простір на формування у студентів ціннісного ставлення до процесу дослідження, усвідомлення та аналізу власного внутрішнього світу, довколишньої дійсності, образів мистецтва і власного відображення у їх художньо-виконавській інтерпретації в процесі фортепіанної підготовки. Феноменологічний підхід уможливило створення особливого художньо-освітнього середовища, що сприяє становленню самостійного пізнання та розкриття студентом смислового потенціалу мистецтва в процесі власного професійного становлення. Герменевтичний підхід спрямований на оволодіння студентами високого рівня педагогічного розуміння себе, інших, мистецтва, в процесі взаємодії з «рефлексивними дзеркалами». Комунікативний підхід до розвитку рефлексивних умінь майбутніх учителів музики покликаний сприяти формуванню комунікативного досвіду і емоційного інтелекту, необхідних для художньо-педагогічного спілкування з учнями, яке забезпечить емоційно-образне сприйняття ними фортепіанного твору на основі поєднання педагогічного впливу майбутнього учителя музичного мистецтва.

Поєднання теоретико-методологічних засад вищевикладених наукових підходів дало змогу обґрунтувати низку педагогічних умов, впровадження яких у фортепіанну підготовку (як компонент фахової підготовки) майбутніх учителів музики, на наш погляд, уможливило ефективний розвиток рефлексивних умінь майбутніх учителів музики. Такими умовами виступили: трансформація індивідуального фахового досвіду на основі усвідомлення, актуалізації і розширення особистісних фахово-інтерпретаційних комплексів; створення рефлексивно-комунікативного середовища на засадах використання акмеологічного потенціалу самоаналізу і

самооцінки; актуалізація суб'єктної рефлексивної позиції студентів щодо аксіологізації фахових позитивних самозмін; активізація у студентів позитивної настанови на самокорекцію через впровадження коучингових технологій у навчальний процес. Кожна з цих педагогічних умов певним чином знайшла відображення в перебігу формувального експерименту, зумовлюючи впровадження кластерів інноваційних і модифікованих методів та педагогічних технологій.

Діагностичний етап науково-дослідної роботи з формування рефлексивних умінь майбутніх учителів музики дав змогу схарактеризувати рівні сформованості означених умінь у студентів педагогічних університетів – майбутніх учителів музичного мистецтва. Особистісні прояви рефлексії у студентів досить важко було оцінити з високою долею точності. Це зумовлювалося певною мірою суб'єктивністю оцінки цього феномена. Ураховуючи це, було визначено відносні характеристики трьох рівнів сформованості рефлексивних умінь: *усвідомлено-проактивного* (характеризується відносно повним усвідомленням і розумінням змісту рефлексивної діяльності, педагогічної рефлексії, специфіки рефлексивної діяльності в ракурсі музично-педагогічного фаху; ініціативою і свідомим вибором рефлексивної позиції як ефективної в процесі саморозвитку), *проблемно-пошукового* (неповне володіння теоретичним знаннями щодо рефлексивної діяльності; здатність до критичного самоаналізу як наслідок усвідомлення проблемної ситуації, звернення до методів емоційної регуляції як результат виникнення потреби у вирішенні певних фахових проблем) і *ситуативно-реактивного* (залежить від зовнішньої мотивації і не має системності, адже не спирається на чітко усвідомлені знання про механізми рефлексії і її особливості в контексті музично-педагогічної діяльності).

Перший діагностичний зріз дав змогу визначити, що у студентів значно переважають проблемно-пошуковий і ситуативно-реактивний рівні сформованості рефлексивних умінь (що загалом дорівнює 87 %). На основі вивчених даних було розроблено методiku формування рефлексивних умінь майбутніх учителів музики, яка складається з чотирьох етапів: актуалізаційного, пропедевтичного, інтерактивного та дослідницького. Розглянемо докладніше мету і змістовне наповнення кожного етапу.

Актуалізаційний етап визначався як етап переходу рефлексивних здібностей від латентного, можливого або потенційного стану до реального, дійсного та актуального. Рефлексивна діяльність і відповідно цілеспрямоване формування рефлексивних умінь починає відбуватися в процесі актуалізації мотивації студентів як усвідомлення ними власної потреби в рефлексивній діяльності в контексті фортепіанної підготовки. Така потреба має сформуватись із самого початку формувального експерименту, адже внутрішня вмотивованість є рушійною силою будь-якого формувального

процесу. Тому метою першого (актуалізаційного) етапу методики формування рефлексивних умінь майбутнього вчителя музики є: актуалізація мотивації студентів до самопізнання, самоаналізу; усвідомлення рефлексивної стратегії саморозвитку як успішної; визнання позитивних наслідків формування рефлексивних умінь у контексті фахової і особистісної самореалізації.

Методичний кластер цього етапу було побудовано за *принципом екзистенційності*, який ґрунтується на ідеї про спроможність особистості «піднятися» над собою і над ситуацією і подивитися на себе з іншого боку. Така здатність дозволяє особистості розвиватись як самодетермінуюча істота, визнати переваги власного способу самоосвіти, усвідомлюючи себе в цілості і в розвитку, як особистості і професіонала.

Основним методом на актуалізаційному етапі визначено: *метод музично-рефлексивної дискусії*, що проводився у вигляді групової та індивідуальної сесії і був націлений на теоретичне і практичне ознайомлення студентів із рефлексивними вміннями, їх систематизацію, демонстрацію їх актуальності в процесі сприймання музично твору, його художньо-виконавської інтерпретації. Також на першому етапі визначальним було започаткування кожним студентом експериментальної групи власного *інтернет-щоденнику*, який студенти будуть вести в соціальній мережі протягом усього перебігу формувального експерименту. Інтернет-щоденник носить відкрито-інтерактивний характер і дозволяє зробити процес участі у формувальному експерименті частиною особистого і соціального життя студента.

Пропедевтичний етап визначався як короткий підготовчий етап методики формування рефлексивних умінь майбутніх учителів музики. Метою означеного етапу було проведення студентами самодіагностики власного рівня рефлексивних умінь, вивчення методів оцінки і самооцінки рефлексивних умінь, оволодіння способами моніторингу і самооцінки власних особистісно-професійних особливостей, здібностей, визначення професійно-рефлексивної позиції.

Методичний кластер пропедевтичного етапу будувався за принципом *актуального наукового консалтингу*, який передбачав своєчасне надання студентам актуальної інформації, пов'язаної з науковим пошуком у процесі формування рефлексивних умінь. Використана технологія актуального науково-педагогічного консалтингу дозволила організувати формування рефлексивних умінь майбутніх вчителів музики в процесі фортепіанної підготовки на основі інтенсифікації отримання нових знань, оптимізації міждисциплінарних зв'язків, актуалізації самоаналізу і самовдосконалення.

Крім традиційних питальників для самооцінки, студентам на цьому етапі було запропоновано метод *селфі-спостереження* (від англ self – сам, себе), який передбачав здійснення студентом відеозапису власних занять (у процесі фортепіанної підготовки) та його аналіз. Також ефективно вважаємо

технологію S.M.A.R.T. (від англ. self-monitoring, analysis and reporting technology) — технологія самоспостереження, аналізу і доповіді результатів.

Інтерактивний етап методики формування рефлексивних умінь майбутнього вчителя музики (самий пролонгований з етапів) був націлений на занурення студентів до рефлексивно-комунікативного середовища і передбачав формування певного роду «звички» студентів перманентно активізувати в собі рефлексивні механізми, аналізуючи і фіксуєчи власні емоції, контекстну відповідність власної художньо-виконавської інтерпретації, доцільність обраних методів роботи над музичним твором, переконливість виконавських прийомів у режимі реального часу виконання музичного твору, рівень сприйняття їхнього педагогічного впливу учнями тощо. Важливим було акцентувати увагу студентів на здійсненні такого аналізу в режимі реального часу (виконання твору або здійснення комунікативної взаємодії), після нього, та на перспективу.

Методичний кластер цього етапу ґрунтувався за принципом *інтеграції аутокомунікативної і транскомунікативної взаємодії*, який був націлений на активізацію поліфонічної діалогової та полілогової комунікації студента з власним внутрішнім світом, з довколишнім середовищем, з мистецтвом і через мистецтво з метою становлення рефлексивної позиції. Інтеграція аутокомунікації і транскомунікації дає змогу сформувати в майбутніх фахівців такий комунікативний досвід, який допоможе їм свідомо і ефективно розкодовувати і транслювати вербальні і невербальні сигнали в процесі спілкування з мистецтвом, з іншими через мистецтво і про мистецтво. Відповідно, на цьому етапі використовувалися методи: *інтерактивних оцінок* (взаємне оцінювання студентами себе і інших в мікрогрупах у контексті завдань фортепіанної підготовки, як-от: розроблена система завдань щодо оцінки ескізного опрацювання твору, виконання кантиленного твору, віртуозного твору, художньо-вербальної інтерпретації тощо), *фід-бек-тренінгу* (формування здатності учасників швидко і об'єктивно надавати аргументовану оцінку учасникам групи в процесі художньо-виконавської демонстрації), *рефлексивні ігри* (метафоричні,

невербальні, квазіпрофесійні групові види активності).

Останній етап було визначено як *дослідницький*. Він давав змогу студентам проаналізувати результати власних позитивних зрушень у контексті формування рефлексивних умінь і у відповідності до отриманих результатів простежити перспективу власного професійно-особистісного самобудування.

В основу цього етапу і обраного методичного кластеру покладено принцип *суб'єктивної семантики*, як ідея надання студенту свободи і варіативності в процесі інтерпретації результатів власного саморозвитку, успішності формування рефлексивних умінь, ефективності сприйняття та інтерпретації музичного тексту і того, що в нього закладено автором. Принцип суб'єктивної семантики пов'язаний з готовністю майбутнього фахівця сформувати індивідуальну стратегію професійного розвитку, зокрема щодо сприйняття, художньо-образного опрацювання та інтерпретації музичних творів у процесі фортепіанної підготовки і подальшої фахової діяльності.

Протягом дослідницького етапу переважно використовувався багаступеневий метод *інтернет-проекткування*, націлений на аналіз та перспективне планування власних фахових стратегій саморозвитку. Крім того використовувався методи *арт-аналізу* і оцінювався інтернет-щоденник, започаткований на першому етапі. Результатом останнього етапу було виконання кожним студентом дослідницької роботи у вигляді створення *рефлексивного портфоліо (Я-ресурс)*.

Узагальнюючи вищевикладене, зазначимо, що діагностичний зріз наприкінці формуального етапу експерименту показав, що у студентів експериментальної групи показники рефлексивних умінь значно збільшилися, демонструючи позитивні зрушення щодо кожного компонента. Так, лише 4 % студентів експериментальної групи продемонстрували ситуативно-реактивний рівень сформованості рефлексивних умінь, а кількість студентів з усвідомлено-проактивним рівнем збільшилась до 45%, що доводить ефективність експериментальної методики формування рефлексивних умінь майбутніх учителів музики в процесі фортепіанної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дьюи Дж. Введение в философию воспитания / Дж. Дьюи. — М. : Работник просвещения, 1921. — 63 с.
2. Емелина Н. В. Развитие педагогической рефлексии будущего учителя-музыканта / Н. В. Емелина. — Ярославский педагогический вестник — 2011 — № 3 — Том II (Психолого-педагогические науки). — С. 166 — 170.
3. Зимняя И. А. Педагогическая психология : учеб. для вузов / И. А. Зимняя. — М. : Логос, 2000. — 383 с.
4. Митина Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя / Л. М. Митина. — М. : Логос, 2004. — 320 с.
5. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. — К.: Освіта Україна, 2008. — 274 с.
6. Парфентьева І. П. Розвиток мистецької рефлексії як основного компонента арт-педагогічної підготовки майбутніх вчителів музики / І. П. Парфентьева // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Педагогіка. - 2009. — Т. 108, Вип. 95. — С. 73-76
7. Семенов И. Н., Степанов С. Ю. Рефлексия в организации творческого мышления и саморазвития / И. Н. Семенов, С. Ю. Степанов // Вопросы психологии. — 1983. — №2. — С. 35-42.

8. Чжан Цзінцзін. Методика формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики в процесі вокального навчання : автореферат дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Чжан Цзінцзін ; наук. кер. Є. М. Проворова ; М- во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2016. – 20 с.
9. Юрова Т. В. Условия развития педагогической рефлексии учителя музыки в процессе повышения квалификации [Текст] : дис. ... канд. пед. наук / Юрова Татьяна Валерьевна ; Забайк. гос. пед. ун-т им. Н. Г. Чернышевского. – Чита, 2005. – 217 с.

Минь Шаовей,

аспирантка,

*Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,
ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина*

МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ РЕФЛЕКСИВНЫХ УМЕНИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ

Специфика деятельности учителя музыки основывается на интонационной природе музыкальной информации, которую необходимо воспринимать, обрабатывать, интерпретировать и передавать в процессе педагогического взаимодействия. Это требует от учителя осознания и понимания собственного внутреннего мира, эмоций. Такое осознание и понимание обеспечивается сформированными рефлексивными умениями, которые, в контексте деятельности учителя музыки, трактуются как личностно-профессиональное метаобразование, которое проявляется в осознанном владении способами самоисследования, самоанализа, коррекции и прогнозирования результатов, и обеспечивает успешность фортепианной подготовки будущего учителя музыки.

Данная статья посвящена обоснованию содержания всех этапов авторской методики формирования рефлексивных умений будущих учителей музыки в процессе фортепианной подготовки, разработанной на основе анализа компонентной структуры изучаемого феномена.

Задачей данного формирующего эксперимента было реализовать в методике те педагогические условия, которые в процессе исследования были определены как эффективные. Такими условиями были названы: трансформация индивидуального профессионального; создание рефлексивно-коммуникативной среды на основе использования акмеологического потенциала самоанализа и самооценки; актуализация субъектной рефлексивной позиции студентов; активизация у студентов положительной установки на самокоррекцию через внедрение коучинговых технологий.

Авторская методика формирования рефлексивных умений построена на основе акме-стратегического, аксиологического, феноменологического, герменевтического и коммуникативного подходов и включает четыре этапа. Первый этап определяется как актуализационный. Он направлен на переход от латентного уровня рефлексии к актуальной деятельности. Данный этап строится на принципе экзистенциальности. Второй этап – пропедевтический. Этот этап строится на принципе актуального научного консалтинга и предназначен для самодиагностики студентами собственного уровня рефлексивных умений. Третий этап обозначается как интерактивный. Это этап погружения в рефлексивно-коммуникативную среду. Он строится на принципе интеграции аутокоммуникативного и транскомуникативного взаимодействия и предусматривает перманентную рефлексивную активность студентов. Последний этап – исследовательский. Он был предназначен для анализа студентами результатов позитивных изменений в проявлении рефлексивных умений. В основу данного этапа был положен принцип субъективной семантики, который определялся как идея свободной и вариативной оценки студентами результатов собственного саморазвития, успешности формирования рефлексивных умений, качества собственных художественно-исполнительских интерпретаций в процессе фортепианной подготовки и в процессе педагогической практики.

Анализ результатов последнего диагностического среза показал, что методику формирования рефлексивных умений будущих учителей музыки можно считать эффективной.

Ключевые слова: рефлексивные умения, актуализационный этап, пропедевтический этап, интерактивный этап, исследовательский этап.

Min Shaowei,

Postgraduate student,

*South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
26, Staroportofrankovskaya Str., Odessa, Ukraine*

METHODS ENABLING THE FORMATION OF THE FUTURE MUSIC TEACHERS' REFLEXIVE SKILLS

The specificity of Music teacher's activity is based on innovational nature of musical information which is to be perceived, processed, interpreted and rendered in the process of pedagogical interaction. This requires from a teacher cognition and understanding of one's inner world, emotions. This kind of cognition and understanding is provided by formed reflexive skills which, in the context of the Music teacher's activity, are interpreted as a personal and professional meta-formation manifested in cognitive mastering of self-research means, self-analysis,

correction and prediction of results, it ensures success of the future music teacher's training in piano. The article is devoted to the contents of all the stages according to the author's methods aimed at the formation of the future music teachers' reflexive skills in the process of training them in playing the piano elaborated on the basis of the analysis of the structure of the studied phenomenon. The task of the forming experiment was to realize the pedagogical conditions which were proved to be efficient in the course of the research. These conditions are: transformation of the individual qualities into the professional ones; creation of the reflexive and communicative environment on the basis of the acmeological potential of self-analysis and self-evaluation; actualization of students' subjective reflexive position; activation of students' positive attitude towards self-correction through the introduction of coaching technologies.

The author's methods enabling the formation of reflexive skills is built on the basis of the acme-strategic, axiological, phenomenological, hermeneutical and communicative approaches and includes four stages. The first stage is called actualizing. It is aimed at moving from a latent level of reflection to actual activity. This stage is based on the principle of existentiality. The second stage is propaedeutic. This stage is built on the principle of actual scientific consulting and is aimed at students' self-diagnosing of their own level of reflexive skills. The third stage is called interactive. This stage presupposes immersion into autocommunicative and transcommunicative interaction and provides students' permanent reflective activity. The last stage is research-centred. It aimed at students' analysis of positive changes in their demonstration of reflexive skills. The principle of subjective semantics was the basis of this stage; it was defined as an idea of students' free and variative evaluation of the results of their own self-development, progress in the formation of reflexive skills, quality of their own artistic performing interpretations in the process of piano training and in the process of pedagogical practice. The analysis of the results received by means of the last diagnostic test showed that the methods aimed at the formation of the future music teachers' reflexive skills proved to be effective.

Key words: reflexive skills, actualization stage, propaedeutic stage, interactive stage, research-centred stage.

Подано до редакції: 30.03.2017 р.

Рекомендовано до друку: 15.04.2017 р.

Рецензент: д.пед.н., професор А. М. Богуш